

ANA TEMA¹ 8. Madde Aileye İlişkin Ulusal Davalarda Çocuğun Dinlenilme Hakkı

(Son Güncelleme Tarihi: 31.08.2025)

Giriş

8. madde açıkça usule ilişkin gereklilikler içermese de çocuğun kendi aile ve özel hayatına ilişkin kararlara yeterince dâhil edilmesi gerekmektedir. [Şahin/Almanya](#) [BD], 2003, §§ 72-74 ve [Sommerfeld/Almanya](#) [BD], 2003, §§ 70 ve 72 ilke kararlarında ortaya konan genel ilkeler, çocuğun yüksek menfaatinin korunması amacıyla kendisine danışılması ve dinlenilmesi hakkını güvence altına almak üzere tanımlanmıştır. Çocuğun yaşına ve olgunluğuna bağlı olarak, daha sonra hâkime rapor sunmakla yükümlü bilirkişilerle yapılan görüşmelerin yeterli olduğu değerlendirilebilir. Mahkeme, belirli bir yaştaki çocuklarla ilgili olarak, 8. madde kapsamındaki haklarını etkileyen her türlü yargılamada ulusal mahkemenin bu çocukları bizzat dinlemesi gerektiği görüşündedir. Dolayısıyla içtihatlar, çocukların artık ebeveynlerinin malı olarak görülmemesi için uluslararası ve Avrupa standartlarına uygun hale getirilmiştir.

Güncel İçtihatlardan Doğan İlkeler

- Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 8. maddesinden doğan çocuk haklarını etkileyen herhangi bir adli veya idari yargılama sürecinde, ayırt etme gücüne sahip çocuklara dinlenilme ve görüşlerini ifade etme imkânı verilmemişse, çocukların karar alma sürecine yeterince dâhil edildikleri söylenemez ([M. ve M./Hırvatistan](#), 2015, § 181, [C./Hırvatistan](#), 2020, § 78 ve ilgili uluslararası belgeler için, [M.K./Yunanistan](#), 2018, §§ 91-92 ve [C./Hırvatistan](#), 2020, § 76).
- Çocukların kendilerini ilgilendiren tüm konularda kendilerine danışılma ve dinlenilme hakları vardır. Özellikle, çocuklar büyüdükçe ve ebeveynleriyle olan ilişkileri hakkında kendi görüşlerini oluşturabilecek hale geldikçe, mahkemeler onların görüş ve duygularının yanı sıra özel hayatlarına saygı haklarını da dikkate alması gerekmektedir (ilgili uluslararası belgelere yapılan atıfları kapsayan [N.Ts. ve diğerleri/Gürcistan](#), 2016, § 72). Ancak henüz kendi isteklerini oluşturma veya ifade etme konusunda yetkin olmayan çok küçük çocuklar için aynı durum geçerli değildir ([Petrov ve X/Rusya](#), 2018, § 108; [Neves Caratão Pinto/Portekiz](#), 2021, § 138; [Katsikeros/Yunanistan](#), 2022, § 59).
- Çok küçük çocuklar söz konusu olduğunda, mahkemelerin, mevcut tüm deliller ışığında,

¹ Bu belge Yazı İşleri Müdürlüğü tarafından hazırlanmış olup Mahkeme açısından bağlayıcı değildir. Bu tercüme, Avrupa Konseyi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin onayı ile yayımlanmıştır ve sadece **Türkiye Cumhuriyeti Adalet Bakanlığı, İnsan Hakları Dairesi Başkanlığının** sorumluluğu altındadır.

ebeveynle temasın teşvik edilmesi veya sürdürülmesi gerekip gerekmediğine ilişkin objektif bir değerlendirme yapmak için (*Neves Caratão Pinto/Portekiz*, 2021, § 138) bilirkişi görüşüne dayanması önemlidir (*Petrov ve X/Rusya*, 2018, § 108, diğer ilgili tarafların görüşlerinden ayırt edilmek üzere, bk. §§ 109-110). Mahkemeler, ilgili küçük çocuğun yaşı ve olgunluğu dikkate alındığında, gerektiği takdirde bir çocuk psikoloğunun yardımıyla çocuğun mahkemede dinlenmesinin mümkün olup olmadığı konusunda bilirkişi görüşü almalıdır (*Zelikha Magomadova/Rusya*, 2019, § 116; ayrıca bk. *Cînta/Romanya*, 2020, no. 3891/19, §§ 53-54, 18 Şubat 2020). Çocukların görüşleri her zaman değişmez değildir ve dikkate alınması gereken itirazları, ebeveynlerin menfaatlerine, özellikle de çocuklarıyla düzenli bir şekilde temas halinde olma menfaatlerine her zaman ağır basacak kadar yeterli olmayabilir. Diğer faktörler dikkate alınmadan ve çocuğun yüksek menfaatlerini belirlemek üzere bir inceleme yapılmadan çocuğa koşulsuz bir veto hakkı verilemez (*Zelikha Magomadova/Rusya*, 2019, § 115); çocuğun yüksek menfaatleri, normal şartlarda, sağlığına ve gelişimine zarar veren durumlar haricinde, ailesiyle olan bağlarının sürdürülmesini gerektirmektedir (*Suur/Estonya*, 2020, § 79). Bir mahkemenin, örneğin sadakat anlaşmazlığı veya ebeveynlerinden birinin yabancılaştırıcı tutumu nedeniyle, kendi isteklerini oluşturma ve ifade etme konusunda açıkça yetersiz olan bir çocuğun görüşüne dayanarak karar vermesi gerekirse, bu karar 8. maddeye aykırı olabilir (*K.B. ve diğerleri/Hırvatistan*, 2017 § 143 ve atıfta bulunulan içtihatlar; yakın tarihli bir karar için bk. *Jurišić/Hırvatistan (no. 2)*, 2022, § 44).

- Ebeveynler ve çocuklar arasında çatışan menfaatlerin bulunduğu durumlarda, örneğin başvuranın velayet konusunda anlaşmazlık yaşayan boşanmış ebeveynlerin çocuğu olması halinde, başvuranın menfaatlerini korumak amacıyla kendisine özel bir vasi atanması (*ad litem*) sorunu ortaya çıkabilmektedir (*C./Hırvatistan*, 2020, §§ 76-77, § 80).
- Mahkemeden daha iyi bir konumda olan yerel makamların sahip olduğu takdir yetkisi göz önüne alındığında, yerel mahkemeler, bilirkişi görüşü ışığında, çocuğun şahsen dinlenmesinin uygun olmadığını makul bir şekilde değerlendirebilir (*R.M./Letonya*, 2021, § 117).
- Lahey Sözleşmesi kapsamında, ebeveynlerinden biri tarafından uluslararası kaçırılma mağduru olan bir çocuğun görüşünün dikkate alınması sorunu açıkça düzenlenmiştir (*Gajtani/İsviçre*, §§ 106-114). İchtihatlar ayrıca Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'ne ve diğer uluslararası belgelere atıfta bulunmaktadır (*M.K./Yunanistan*, 2018, §§ 90-93). Çocuğun görüşü dikkate alınmayabilir (*S.N. ve M.B.N./İsviçre*, 2021, §§ 112-115 ve burada atıfta bulunulan içtihatlar).

Önemli Örnekler

- *Şahin/Almanya* [BD], 2003, §§ 73-77 – evlilik dışı doğan bir çocuk ile babanın görüşme hakkı;
- *C./Finlandiya*, 2006, §§ 57-59 – ulusal mahkemelerin velayet konusunda çocukların dile getirdiği görüşlere belirleyici bir ağırlık tanınması;
- *Płaza/Polonya*, 2014 – Ebeveynin çocukla ilişki kurma hakkı;
- *A.L./Polonya*, 2014, § 74 – babalığın reddi davası;
- *Gajtani/İsviçre*, 2014, §§ 110-111 – Lahey Sözleşmesi kapsamında yürütülen iade yargılamasında, on bir yaşındaki bir çocuğun görüşünün dikkate alınmaması;
- *M. ve M./Hırvatistan*, 2015, §§ 168-172 ve 181-187 – velayet davası;
- *Mandet/Fransa*, 2016 – soybağı ilişkisinin değiştirilmesi;
- *N.Ts. ve diğerleri/Gürcistan*, 2016, §§ 72 ve 74-84 – çocukların rızaları olmaksızın biyolojik babalarına iadesi;
- *K.B. ve diğerleri/Hırvatistan*, 2017 – çocukların anneleriyle görüşmeye karşı güçlü ve sürekli direnç göstermesi;
- *M.K./Yunanistan*, 2018, § 74 – ebeveynlerden biri tarafından çocuğun uluslararası kaçırılması

- (ayrıca bk. *Maumousseau ve Washington/Fransa*, 2007, §§ 79-80; *Van den Berg ve Sarri/Hollanda* (k.k.), 2010; *Raw ve diğerleri/Fransa*, 2013, § 94).
- *Petrov ve X/Rusya*, 2018, §§ 108-112 – boşanma ve çocuğun velayetinin belirlenmesi (*Şahin* kararı ile karşılaştırınız);
 - *Zelikha Magomadova/Rusya*, 2019, §§ 115-117 – mahkeme kararlarına rağmen kayın ailesi tarafından çocuklarıyla görüşmesi engellenen ve ardından keyfi olarak ebeveynlik hakkı elinden alınan dul bir anne;
 - *Cînta/Romanya*, 2020, §§ 53-54 – çocuğun, çocuk koruma kurumunda uzman bir psikoloğun bulunmadığı kapalı oturumda bir hâkim tarafından dinlenmesi ve mahkeme kararının, çocuğun babasının olumsuz davranışlarına ilişkin iddialarının ne ölçüde dikkate alındığını açıkça belirtmemesi;
 - *C./Hırvatistan*, 2020, §§ 78-81 – yetkili makamların, velayet konusunda karar alırken başvuranın (bir çocuk) dinlenmesini sağlamaması ve ona özel bir vasi (*ad litem*) atamaması;
 - *Suur/Estonya*, 2020, §§ 87-89 ve 97 – çocuğun ortak velayetinin başvuran tarafından sona erdirilmesi ve ebeveynle kişisel ilişki kısıtlamalarına ilişkin davada, küçük çocuğun dinlenmesi, bir vasi (*ad litem*) atanması ve yerel mahkemelerin kararlarının yeterli ve ilgili gerekçelere dayanması;
 - *R.B./Estonya*, 2021, §§ 87-103 – çocuğun tanıklığına ilişkin ceza yargılaması usulleri ve cinsel istismar bağlamında çocuk ve yetişkin tanıklar arasındaki ayrım; uluslararası belgelere atıf;
 - *Neves Caratão Pinto/Portekiz*, 2021, § 138 – Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi’nin 12. maddesinin 1. fıkrasına uygun olarak küçük çocukların dinlenmemesi, ancak bilirkişi görüşünün alınmaması (travma yaşamış bir çocuğa ilişkin *R.M./Letonya*, 2021, § 117 ile karşılaştırınız);
 - *S.N. ve M.B.N./İsviçre*, 2021, §§ 106 ve 112-115 – Çocuğun görüşünün dinlenmesi ancak Lahey Sözleşmesi kapsamında iade prosedüründe tam olarak dikkate alınmaması;
 - *Q. ve R./Slovenya*, 2022, § 100 – ulusal mahkemelerin, büyükanne ve büyükbabaları tarafından açılan koruyucu aile yanına yerleştirme davası kapsamında küçük çocukları dinlemeyi reddetmesi;
 - *A. ve diğerleri/İzlanda*, 2022, § 89 – Çocukların Yüksek Mahkeme tarafından bizzat dinlenmemesinin, yeni kanıtların ve güncel uzman görüşlerinin alınmasıyla telafi edilmesi;
 - *P.N./Çek Cumhuriyeti*, 2023, §§ 68-71 – çocukların, babalarının rızası olmaksızın anneleri tarafından ABD’ye götürülmeleri sonrasında, ikametlerine ilişkin karar verecek mahkemeler önünde değil, ABD’de noter huzurunda görüş bildirmelerinin, somut olayın özel koşulları çerçevesinde yeterli sayılması (çocukların görüşlerini ilk kez on üç yaşlarında ifade etmeleri);
 - *I.S./Yunanistan*, 2023, § 94 – çocukların başvuran ebeveynle görüşmeyi sürekli reddetmelerinin, diğer faktörlerden bağımsız olarak, uygulamada onlara koşulsuz bir veto hakkı tanıyacak şekilde yorumlanmaması gerektiği;
 - *F.D. ve H.C./Portekiz*, 2025, §§ 76-77 ve 84 – herhangi bir yargı süreci olmadan, çocuğun dinlenilme hakkına saygı gösterilmeden, Schengen sistemi çerçevesinde Fransız makamları tarafından çıkarılan bir “yer tespiti talebinin” yerine getirilmesiyle çocuğun annesine iadesi.

Genel İlkelerin Özeti ve Uluslararası Metinlerin/Avrupa Metinlerinin Özeti

- *C./Finlandiya*, 2006, §§ 52-54 ve § 60;
- *N.Ts. ve diğerleri/Gürcistan*, 2016, §§ 43-44 ve §§ 72-80;
- *M.K./Yunanistan*, 2018, §§ 46-50 ve §§ 74-92;
- *Petrov ve X/Rusya*, 2018, § 108;
- *Zelikha Magomadova/Rusya*, 2019, § 115;

- [C./Hırvatistan](#), 2020, §§ 72-73;
- [I.S./Yunanistan](#), 2023, § 94.

İlgili Konular

- Ulusal düzeyde arabuluculuk: [Cengiz Kılıç/Türkiye](#), § 133;
- Çocuğun, eğitim hakkını kullanırken maruz kaldığı iddia edilen ayrımcılıkla ilgili bir yargı sürecine, kendi yazılı görüşleri ve avukatı aracılığıyla katılımı: [S./Çek Cumhuriyeti](#), 2024, § 62.

Diğer Atıflar

İçtihat Rehberleri:

- [Çocuk Hakları Rehberi](#)

Çevrimiçi Veri Tabanları:

- [Çocukların Katılımı, Avrupa Konseyi](#)
- [Theseus – Çocuk Hakları Üzerine İçtihat Veri Tabanı](#)

Diğer:

- [Çocuk Haklarının Kullanılmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesi \(10. madde\) \(1996\)](#)
- [Çocukların Cinsel Suistimal ve Cinsel İstismara karşı Korunmasına İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi \(31.1.c. maddesi\) \(2007\)](#)
- [Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi Çocuk Dostu Adaletle İlişkin Kılavuz İlkeler \(2010\)](#)
- [Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin 18 yaşından küçük çocukların ve gençlerin katılımına ilişkin üye Devletlere yönelik CM/Rec\(2012\)2 sayılı Avrupa Konseyi tavsiye Kararı \(2012\)](#)
- [Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi \(12. madde\) \(1989\)](#) - ayrıca bk. [Çocuk Hakları Komitesi tarafından hazırlanan ve Strand Lobben ve diğerleri/Norveç \[BD\], 2019, §§ 135-136 ve N.Ts. ve diğerleri/Gürcistan, 2016, §§ 41-42 davalarında atıfta bulunulan Genel Yorumlar](#)
- [Avrupa Birliği Temel Haklar Şartı \(24. madde\) \(2000\)](#)

BAŞLICA İÇTİHAT ATIFLARI

- *C./Finlandiya*, no. 18249/02, 9 Mayıs 2006 (çocuklarının velayetinin başvurana verilmemesine ilişkin olarak 8. madde: ihlal; babaya yeterli ziyaret hakkı tanınmasının reddedildiği iddiasına ilişkin olarak 8. madde: ihlal yok);
- *Maumousseau ve Washington/Fransa*, no. 39388/05, 6 Aralık 2007 (8. madde ihlal yok);
- *Van den Berg ve Noa Sarri/Hollanda* (k.k.), no. 7239/08, 2 Kasım 2010 (kabul edilemez);
- *Płaza/Polonya*, no. 18830/07, 25 Ocak 2011 (8. madde ihlal yok);
- *Raw ve diğerleri/Fransa*, no. 10131/11, 7 Mart 2013 (8. madde ihlal);
- *A.L./Polonya*, no. 28609/08, 18 Şubat 2014 (8. madde ihlal yok);
- *Gajtni/İsviçre*, no. 43730/07, 9 Eylül 2014 (8. madde ihlal yok);
- *M. ve M./Hrvatistan*, no. 10161/13, AİHM 2015 (özetler) (birinci başvurana ilişkin olarak 3. madde ihlal (usul yönünden) ve 3. madde ihlal yok (esas yönünden); ikinci başvurana ilişkin olarak 8. madde ihlal yok; birinci başvurana ilişkin olarak 8. madde ihlal; ikinci başvurana ilişkin olarak 8. madde ihlal);
- *Mandet/Fransa*, no. 30955/12, 14 Ocak 2016 (8. madde ihlal yok);
- *N.Ts. ve diğerleri/Gürcistan*, no. 71776/12, 2 Şubat 2016 (N.B, S.B ve L.B. açısından 8. madde ihlal);
- *K.B. ve diğerleri/Hrvatistan*, no. 36216/13, 14 Mart 2017 (8. madde ihlal);
- *M.K./Yunanistan*, no. 51312/16, 1 Şubat 2018 (8. madde ihlal yok);
- *Petrov ve X/Rusya*, no. 23608/16, 23 Ekim 2018 (8. madde ihlal);
- *Zelikha Magomadova/Rusya*, no. 58724/14, 8 Ekim 2019 (8. madde ihlal);
- *Cînta/Romanya*, no. 3891/19, 18 Şubat 2020 (8. madde ihlal);
- *C./Hrvatistan*, no. 80117/17, 8 Ekim 2020 (8. madde ihlal);
- *Suur/Estonya*, no. 41736/18, 20 Ekim 2020 (8. madde ihlal yok);
- *R.B./Estonya*, no. 22597, 22 Haziran 2021 (3 ve 8. maddeler ihlal);
- *Neves Caratão Pinto/Portekiz*, no. 28443/19, 13 Temmuz 2021 (8. madde ihlal);
- *S.N. ve M.B.N./İsviçre*, no. 12937/20, 23 Kasım 2021 (8. madde ihlal yok);
- *R.M./Letonya*, no. 53487/13, 9 Aralık 2021 (8. madde ihlal yok);
- *Q. ve R./Slovenya*, no. 19938/20, 8 Şubat 2022 (8. madde ihlal yok);
- *Jurišić/Hrvatistan* (no 2), no. 8000/21, 7 Temmuz 2022 (8. madde ihlal yok);
- *Katsikeros/Yunanistan*, no. 2303/19, 21 Temmuz 2022 (8. madde ihlal yok);
- *A. ve diğerleri/İzlanda*, no. 25133/20, 15 Kasım 2022 (8. madde ihlal yok);
- *I.S./Yunanistan*, no. 19165/20, 23 Mayıs 2023 (8. madde ihlal);
- *P.N./Çek Cumhuriyeti*, no. 44684/14, 8 Haziran 2023 (8. madde ihlal yok);
- *F.D. ve H.C./Portekiz*, no. 18737/18, 7 Ocak 2025 (8. madde ihlal).